

דתישבו

בס"ד

פרשת וילך, תשע"ז, מספר 1190

למהלך מועדי ירח האיתנים

יצחק קראוס

לאור דברי הרב זצ"ל אפשר להסביר מדוע ראש השנה קודם ליום הכיפורים. קודם לתשובה צריך האדם לקבוע בנפשו מהי מגמתו בחייו ומהי התכלית במעשיו. בראש השנה הוא ממליך את הקב"ה על כל העולם, וכמובן גם עליו. המלכה זו משמעותה "אין עוד מלבדו" באופן האבסולוטי. עמידה זו קושרת את האדם למעמד הר סיני ששם נאמר: "אם מקבלים אתם את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם" (שבת פח). כלומר אין משמעות וטעם לחיים ללא התורה. לכן ראש השנה נעדר כל סימני וידוי והזכרת חטא, כי ביום זה האדם מברר לעצמו מהי הדרך. "אורי" זהו ראש השנה, כי ביום הזה האדם מאיר את דרכו קדימה. הרב יעקובוביץ', לפנים רבה של בריטניה, מסביר שבראש השנה האדם מביט קדימה לקראת השנה החדשה.⁴

יום הכיפורים הוא בבחינת "ישועה". כלומר, לאחר שהאדם הגדיר את דרכו הוא זקוק לישועה על העבר. הוא מביט אחורנית ומצטער על המעשים שעשה שאינם מזוהים עם דרכה של תורה.

"כִּי יִצְפְּנִי בְּסֵלָה" הוא השלב הבא במהלך ירח האיתנים. אחר שאדם קבע את מגמתו בחייו, לקול השופר, מירק את עוונותיו ביום הכיפורים – או אז הוא ניגש למצוות חג הסוכות מתוך שמחה. במדרש דנים מהו "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן", והלא זהו יום חמישה עשר?! עונה המדרש:

מיוהכ"פ עד החג כל ישראל עסוקין במצות; זה עוסק בסוכתו וזה עוסק בלולבו. וביום טוב הראשון של חג הם נוטלין לולביהן ואתרוגיהן בידיהן, ומקלסין להקב"ה, והקב"ה אומר להן כבר מחלתי לכם על מה שעבר, מכאן ואילך חשבו עונותיכם. לפיכך אמר "ביום הראשון" - ראשון לחשבון עונות מיום הראשון של מועד ואילך.⁵

חודש תשרי נקרא בגמרא (ר"ה יא ע"א) ירח האיתנים. לדעה אחת בגמרא, הסיבה לשם זה - מפני שבו נולדו האבות, ולדעה שנייה, משום שחודש זה "תקיף במצוות", וכפירוש רש"י (בר"ה שם): "שופר, יום הכיפורים וסוכה, לולב, וערבה, וניסוך המים".

סדר חגי תשרי רמוז במזמור הנאמר החל בר"ח אלול: "לְדוֹד ה' אֲוִרִי וְיִשְׁעִי". ובמדרש: "אורי בראש השנה, שהוא יום הדין, שנאמר 'והוציא כאור צדקן ומשפטן כצהרים' (תה' לז:ו), וישעי ביום הכפורים, שיושיענו וימחול לנו על כל עונותינו".¹ ידועה התוספת למדרש זה: "כי יצפנני בסכה – זהו חג הסוכות". יש להעיר שתוספת זו אינה מוזכרת במדרש הנ"ל. ככל הנראה מקורה בדברי ה"אלף למטה" על ספר "מטה אפרים" סימן תקפא, אות ו. להלן נבאר את הסדר המיוחד בחגי תשרי לאור הרמזים בפסוק הנ"ל.

שאלה ידועה היא, מדוע לא נקבע יום הכיפורים, יום מחילת העוונות, לפני ראש השנה, יום הדין? נבאר את הדברים על פי הרמז בדברי המזמור.

מהו האור בראש השנה? בדרשה לפני תקיעת שופר, בשנת תרנ"ג, עמד הרא"ה קוק זצ"ל על הקשר שבין קול השופר למתן תורה, כפי שהוא מופיע בפסוקי שופרות. הרב שואל: "למה דווקא תלוי בשופר קבלת המלכות והעלאת הזכרון לטובה?"² והרב מבאר שבשעה שאדם שומע את קול השופר הוא מגלה את רצונו הפנימי העמוק ביותר. הוא שומע את קול השופר, והמעמד הגדול בהר סיני חל עליו באותו הזמן, וממילא זהו הזמן שהרצון הפנימי של האדם חפץ בקיום התורה, בבחינת "נעשה ונשמע". את הזמן הזה מגדיר הרב: "עת חפץ להשריש בלבבו הסכם חזק על קיום התורה והמצוה לכל השנה".³

* הרב פרופ' יצחק קראוס, המכון הגבוה לתורה – המדרשה, אוניברסיטת בר אילן.

1 מדרש תהלים (בובר) מזמור כז.

2 מאורות הראיה, עמ' צא.

3 שם, עמ' צג.

4 קובץ מעדני מלך, עמ' 44.

5 ילקוט שמעוני תורה פרשת אמור רמז תרנא.

אותיות שכתבת לנו בתורה, ב"ת שנים
כ"ף עשרים הרי בך.⁶

לאמור, אנו חוזרים לרגעי תקיעת השופר
שבהם נזכר האדם במעמד הר סיני, והוא
מקבל עליו שוב את התורה. ברם, בשמחת
תורה מקבל האדם את התורה אחר בירור
נפשי שעשה בר"ה, אחר שנושע מעוונותיו
ביוהכ"פ ומתוך "ושמחת בחגך".

הדברים תואמים לאמרה בשם הרבי
מקוצק: כל המהלך של חודש אלול, של ימי
ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים
וחג הסוכות הוא כדי להגיע לנקודת השיא
בעת פתיחת ארון הקודש בשמחת תורה,
ולהכריז מתוך שמחה: "אתה הָרֵאָתָ לְדַעַת כִּי
ה' הוא הָאֱ-לֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ" (דב' ד:לה).

זוהי שמחת חג הסוכות; כשהאדם ברר את
דרכו בחייו בראש השנה, נושע מעוונותיו ביום
הכיפורים, והוא הולך בשמחה לקיים את חג
הסוכות המרובה במצוות.

השלב האחרון בירח האיתנים הוא שמחת
תורה. בעוד שלשמחת חג הסוכות נזקק האדם
לסוכה ולארבעת המינים, בשמחת תורה הוא
מקיים "נגילה ושמחה בך". במדרש:

רבי אבין פתח 'זֵה-הַיּוֹם עֲשֵׂה ה' נְגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בו', אמר רבי אבין אין אנו יודעין
במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה, בא
שלמה ופירש 'נגילה ושמחה בך' בהקב"ה,
בך - בישועתך, בך - בתורתך, בך -
ביראתך. אמר רבי יצחק בך - בכ"ב

חתימה טובה!

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
הדף מופיע באינטרנט באתר המידע
של אוניברסיטת בר-אילן
בכתובת: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha>
כתובת המייל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' עמוס פריש
עורכת לשון: רחל הכהן שיף